

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 124/18

KLAGER: Sarpsborg kommune
PUBLIKASJON: Sarpsborg Arbeiderblad
PUBLISERINGSDATO: 23. og 24. mars 2018 (nett og papir)
STOFFOMRÅDE: Forvaltning
SJANGER: Nyhetsartikkel
SØKERSTIKKORD: Tittelbruk, kildebruk og kontroll av opplysninger
REGISTRERT: 31.05.2018
BEHANDLET I PFU: 27.11.2018
BEHANDLINGSTID: 177 dager
KLAGEGRUPPE: Kommune
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

Sarpsborg Arbeiderblad brakte torsdag 22. mars 2018 nyheten om at den tradisjonsrike bedriften Peterson Packaging, tidligere Sarpsborg Papp «Pappen», skulle flytte fra Sarpsborg til Halden.

Dagen etter, fredag 23. mars 2018, ble det publisert flere oppfølgingsartikler. Kommunen ble blant annet kritisert for å ha vært for passive i forsøket på å finne ny tomt. Kommunen var ikke enig i det, og det ble opplyst at kommunen nå hadde satt i gang arbeidet med å få regulert et område av Kalnes-skogen til næring.

Lørdag 24. mars 2018 hadde papiravisen et førstesideoppslag med tittelen: «**Fikk ikke flytte "Pappen" hit**» og henvisningsteksten:

«**FIKK NEI:** Erik Faulkland hevder at både han og Petersons Packaging fikk nei fra Sarpsborg kommune da Peterson ville kjøpe eiendommen til tidligere Engelsrud fyrverkerifabrikk og flytte «Pappen» til Sandtangen ved Kalnes»

Forsiden var illustrert med et bilde av Faulkland og bildeteksten:

«**REAGERER:** Eirik Faulkland (tv.) og Njål Grønnevik reagerer på at kommunen vil bråregulere en fylkeskommunal eiendom til næring når en to år tidligere sa nei til Peterson kunne få flytte fabrikken til Engelsrud-eiendommen på Sandtangen.»

Inne i avisen var tittelen «Kommunen sa nei til Peterson-flytting» og ingressen:

«– Peterson Packaging ønsket å kjøpe eiendommen til Engelsrud fyrverkerifabrikk på Sandtangen ved Kalnes – og bygge ny fabrikk – men Sarpsborg kommune sa nei.

Brødteksten:

Det er Eirik Faulkland som forteller dette til Sarpsborg Arbeiderblad. Han reagerer på forklaringene som har kommet fra kommunen etter at det ble kjent at Peterson Packaging – tidligere Sarpsborg Papp – flytter fabrikken til Halden. Eirik Faulkland eier eiendommen på Sandtangen sammen med sin bror Viggo Faulkland.

[...]

– Da jeg så i Sarpsborg Arbeiderblad at kommunen i all hast ville regulere et område i Kalnesskogen for å tilby Peterson Packaging tomt der, trodde jeg ikke mine egne øyne. Jeg ble helt paff. Her vil kommunen bråregulere et LNF-område (Landbruks-, natur- og friluftsområde), mens den samme kommunen i 2016 sa nei til at Peterson kunne bygge ny fabrikk på Sandtangen. Vår eiendom ligger også i et LNF-område, og her har det vært industrivirksomhet siden 1955, sier Faulkland.

– Det er et paradoks at Sarpsborg kommune prøver å få tak på en fylkeskommunal eiendom på Kalnes som en vil omregulere til næring og tilby Peterson samtidig som at kommunen har sagt nei til at Peterson får bygge på en privat eiendom på andre siden av E6.

Under mellomtittelen «Fikk nei to ganger» stod det:

«Eirik Faulkland forteller at det var i 2016 at han hadde samtaler med Peterson om eiendommen på Sandtangen på Kalnes. – Eiendommen vår er på rundt 80–85 dekar, og Peterson mente at den var midt i blinken for en ny fabrikk. De henvendte seg til kommunen, men fikk nei. Etterpå henvendte også jeg meg til kommunen, og fikk samme svar. Både Peterson og jeg var fortvilet over svaret, og skjønnte ikke hvordan det kunne være mulig. Det virker merkelig at det nå er så viktig at ting skal skje raskt, mens vi bare fikk et nei da vi tilbød vår tomt. Når begge eiendommene ligger i LNF-områder er dette forskjellsbehandling, sier Faulkland.

[...] For 10–15 år siden forsøkte Faulkland å få lagt ut området til boligbygging. Det sa kommunen nei til med begrunnelse i at det er et LNF-område. I forbindelse med revideringen av kommuneplanens arealdel har Faulkland på nytt kommet med et innspill om å legge eiendommen ut for utbygging enten til næring, bolig eller virksomheter tilknyttet sykehuset på Kalnes. [...] Faulkland kan fortelle at det er flere bedrifter som er interessert i eiendommen, blant annet en bedrift som vurderer å flytte ut fra Fredrikstad.»

I en underartikkel med tittelen, «Ordføreren benekter påstanden», fikk kommunen svare på

flyttenekt-påstanden, og avviste denne. Ordføreren sa følgende:

«– Sarpsborg kommune har ikke hatt noen sak om å bygge ny fabrikk for Peterson på eiendommen til Faukland til behandling. Dermed har Sarpsborg kommune heller ikke sagt nei til dette.»

[...] – I en tidlig fase har Sarpsborg kommune gitt muntlig tilbakemelding til Peterson om hvilken planstatus som gjelder for området. Eiendommen som Faukland eier ligger utenfor utbyggingsområder i fylkesplanen. Derfor har kommunen på generelt grunnlag gitt tilbakemelding om at det er vanskelig å utnytte eiendommen på en annen måte enn i dag. Det er også store kulturlandskapsverdier i områdene ved Sandtangen, sier ordføreren.

[...] – Ovenfor Sarpsborg kommune har ikke Peterson Packaging uttrykt ønske om å kjøpe eiendommen til Faukland. Peterson Packaging har heller ikke gitt uttrykk for at de ønsket at Sarpsborg kommune skulle utrede alternativet nærmere.

Området som kommunen ønsker å regulere, som Østfold fylkeskommune eier, ligger innenfor det som er et framtidig utbyggingsområde i fylkesplanen. I tillegg ligger det inntil et eksisterende næringsområde som har god atkomst fra E6, avslutter Martinsen-Evje.»

Bildet inne i avisen var den samme som på fronten, med følgende bildeteksten:

«FIKK NEI: Eirik Faukland (t.h.) hevder at Peterson ønsket å kjøpe eiendommen på 80-85 dekar og flytte fabrikken til Sandtangen, men fikk nei fra kommunen. Det samme svaret sier han at han fikk. Her er han sammen med Njål Grønnevik.»

Artikkelen ble også publisert på nett, dagen før, fredag 23. mars, med tittelen: «Kommunen sa nei til Peterson-flytting». Artikkelen hadde ellers lik ingress og bildetekst som artikkelen i papiravisen.

KLAGEN:

Klager er Sarpsborg kommune ved rådmann Unni Skaar. Klager mener artikkelen publisert i papirutgaven 24. mars (på nett 23. mars), bryter med to punkter i Vær Varsom-plakaten (VVP): punkt 3.2, som gjelder kildekritikk og opplysningskontroll og punkt 4.4, tittelbruken.

Kildekritikk og kontroll av opplysninger (3.2):

Klager mener hele framstillingen av saken baserer seg på feil fakta; udokumenterte påstandene fra Eirik Faukland blir i artikkelen stående som fakta.

Slik klager ser det, skulle avisen sjekket opp fakta med Peterson-sjefen før publisering. Det vises her til artikkelen publisert dagen etter, der Peterson-sjefen tilbakeviser de påstandene som Faukland kom med. Utdrag fra artikkelen:

Tittel: «Tilbakeviser all kritikk mot kommunen» og ingress: «Peterson-sjef Dan Johannessen tilbakeviser all kritikk mot Sarpsborg kommune etter at Peterson Packaging besluttet å bygge ny fabrikk i Svinesundparken i Halden.»

I brødteksten stod det: [...] – Er det riktig at dere ville kjøpt tomten ved Sandtangen ved Kalnes hvis dere hadde fått ja til å bygge den nye fabrikk der? – Nei, vi var ikke inne og realitetsvurderte dette alternativet, sier Dan Johannessen. – Ville dere realitetsvurdert det om kommunen hadde åpnet for at det ville være mulig å bygge fabrikk der? – Vi gikk slett ikke videre i vår egen vurdering så det kan jeg ikke svare på. Men det er faktisk feil at Sarpsborg har svart nei, for vi har aldri spurt dem, svarer han.»

Under mellomtittelen «– Har ikke sagt nei» stod det: «– Sarpsborg kommune har ikke sagt nei til noen muligheter, men har hele tiden hjulpet med å finne steder hvor det er tomter, og hvilke muligheter og begrensninger det måtte være, forteller han.»

Med alle fakta på bordet, mener klager at avisen burde vurdert om dette i det hele tatt var en sak. Eller i hvert fall publisert Peterson-intervjuet samtidig med Fauklands påstander. Slik klager ser det, var det heller ingenting som hastet i saken, så avisen hadde hatt tid.

Klager skriver: «Riktignok fikk kommunens ordfører svart på kritikken, men Sarpsborg Arbeiderblad gir ingen opplysninger om at de også har sjekket med Peterson om påstandene er korrekte. Påstander om at Peterson ønsket å kjøpe eiendommen, at Peterson mente den var midt i blinken for en ny fabrikk og at Peterson var fortvilet over at kommunen sa nei, er alle påstander som Peterson må svare opp. Det kan ikke forventes at ordføreren skal kunne svare på hvilke vurderinger Peterson har gjort seg rundt den aktuelle eiendommen.»

Kommunen kan vanskelig se at avisen har vært kritisk i valg av kilder, kontrollert at opplysninger som gis er korrekte, og tilstrebet bredde og relevans i valg av kilder for denne informasjonen, jf. VVP 3.2.

Tittelbruken (4.4)

Klager mener tittelen på forsiden: «Fikk ikke flytte «Pappen» hit» og tittelen inne i avisen både på papir/nett: «Kommunen sa nei til Peterson-flytting», er konstaterende langt utover hva det er dekning for i saken, jf. VVP 4.4: «Sørg for at overskrifter, henvisninger, ingresser og inn- og utannonseringer ikke går lenger enn det er dekning for i stoffet ...»

Slik klager ser det, blir påstander fra én aktør framstilt som et faktum. Det framkom ikke fra tittelen at dette var sitater, og dermed presenteres titlene som konstaterende fakta. Fakta, som i tillegg er beviselig feil, ifølge klager.

Klagerne oppfatter ellers artikkelen som tendensiøs: «Vinklingen på forsiden av papiravisa og størrelsen på Faukland-intervjuet på innside i forhold til ordførerens kommentar – samt at Peterson-intervjuet ikke er tilgjengelig samtidig – gir et etterlatt inntrykk av at Sarpsborg kommune ikke har gjort nok for at Peterson skal bli i kommunen.» Klager mener et slikt inntrykk avspeiler seg tydelig i leserkommentarene under Faukland-intervjuet på nett. Se vedlagte kommentarer.

Da klager ble oppmerksom på nettartikkelen, publisert på kvelden 23. mars, ringte klager avisen, «men det eneste dette førte til var en endring i tittelen, fra «Kommunen sa nei til Peterson-flytting» til «Hevder kommunen sa nei til Peterson-flytting ...». I papirutgaven dagen etter var tittelen ikke endret tilsvarende.

Etter publisering og før klager vurderte å sende PFU-klage, tok kommunen ved to anledninger kontakt med Sarpsborg Arbeiderblad ved ansvarlig redaktør i et forsøk på å

komme fram til en minnelig ordning. Redaktøren ga imidlertid tilbakemelding om at avisen ikke hadde gjort noen feil i denne saken, og det er derfor klager ønsker å klage til PFU.

TILSVARSRUNDEN:

Sarpsborg Arbeiderblad (SA) skriver innledningsvis at utflyttingen naturligvis har skapt et stort engasjement i Sarpsborg. Flytteplanene er omtalt i en rekke artikler, også før mars 2018. Se vedlegg. Det opplyses følgende om bakgrunnen for den påklagede artikkelen:

Den 1. mars 2018 orienterte ordføreren bystyret om at kommunen siden november 2016 har hatt møter med Peterson om relokalisering av bedriften. Samtidig ble den kjent at kommunen ønsket å få regulert et LNF-området på 200 mål (Kalnes) til næringsvirksomhet i et forsøk på å finne tomt.

Dette utløste flere artikler, og etter hvert også nyhetene om at fabrikk flyttet ut av Sarpsborg.

Dette igjen utløste en lederartikkel, som ble publisert på nett 22. mars.

Den 22. mars inviterte også kommunen avisen til en gjennomgang av Peterson-saken, og dette resulterte i en sak i papiravisen 23. mars.

Artikkelen fra 24. mars, som er innklaget, er en reaksjon på artikkelen 23. mars, «i og for seg en reaksjon på hele prosessen rundt arbeidet med å finne egnet tomt til Peterson», skriver avisen i tilsvaret.

Svar på VVP punkt 3.2.

Kilden Faukland er en kjent næringslivsaktør i Sarpsborg. Han har vært omtalt mange ganger, også i forbindelse med hans ønske om å omregulere eiendommen sin ved Kalnes, skriver avisen: «Det har aldri falt oss inn at han ikke skulle være meningsberettiget i Peterson-saken eller at han har for vane å fare med usannheter.»

Den påklagede artikkelen er, slik avisen ser det, primært en kritikk av kommunens manglende vilje til å omregulere Fauklands eiendom og det var derfor naturlig å be kommunen om et svar. Det opplyses at Sarpsborg kommune, ved ordfører, fikk hele saken til gjennomlesing, og ordføreren kom med et skriftlig svar i epost-form, som ble gjengitt i sin helhet. I kommunikasjonen med avisen, før publisering, skrev ordføreren at han hadde innhentet informasjon fra administrasjonen i kommune. Det ble heller ikke reist noen problemstillinger rundt vår kildes relevans, skriver avisen og legger ved korrespondansen.

Ordføreren skriver i sitt svar at kommunen ikke har hatt noen sak om å bygge ny fabrikk på eiendommen til Faukland til behandling. Men ordføreren svarer også «på generelt grunnlag gitt tilbakemelding om at det er vanskelig å utnytte eiendommen på en annen måte enn i dag». Avisen mener at om Faukland har fått «et betinget nei eller generelt nei» fra kommunen til en omregulering, så er det for ham uansett et nei, og noe han måtte kunne reagere på.

Avisen mener også at man ikke kan avvise det Faukland sier om kontakten med Peterson, selv etter intervjuet med Peterson-sjefen. Avisen ber PFU merke seg at Peterson-sjefen svarer følgende: «Nei vi var ikke inne og *realitetsvurderte* dette alternativet.» Avisen mener at Peterson-sjefen dermed ikke avviser at det kan ha vært kontakt. Det påpekes at det er en forskjell på formell og uformell kontakt, og at Fauklands ønske om å omregulere området strekker seg langt tilbake i tid.

Avisen skriver: «Å strupe ytringene til Eirik Faukland fordi Sarpsborg kommune og Peterson

har en felles forståelse av det formelle hendelsesforløpet i denne saken, vil gjøre det umulig for pressen å ettergå hva som har og kan ha skjedd bak kulissene i denne viktige saken for Sarpsborg-samfunnet. Sarpsborg Arbeiderblad kan ikke slå seg til ro med at historieskrivingen alene skal skrives av de to som formelt var partene i prosessen.»

Avisen skriver at Peterson-sjefen ble intervjuet etter saken med Faukland, men selv om avisen hadde gjort intervjuet før, ville likevel Fauklands kritikk var relevant.

Etter avisens mening må lista for hva en kommune skal tåle av kritikk være høy. At saken skader kommunes omdømme, jf. vedlagte leserkommentarer, mener avisen er sterkt overdrevet. Det vises til 7 kritiske kommentarer under artikkelen, men også til andre kommentarer under artikkelen som ikke er kritiske. Se vedlagt artikkel med alle kommentarer.

Svar på VVP punkt 4.4

Tittelen på forsiden blir ledsaget av et bilde med bildetekst og en henvisning som ifølge avisen «ikke levner noen tvil om at dette dreier seg om en påstand fra Eirik Faukland. Tittelen står i en så klar sammenheng med bilde/bildetekst og henvisningsteksten at vi ikke kan se at dette er et brudd på VVP 4.4». Det samme mener avisen gjelder innsidetittelen: «Bilde/bildetekst og ingress gir sammen med tittelen klar beskjed om at dette er noe Faukland hevder.»

De påpekes at tittelen på nett raskt ble endret etter at kommunen tok kontakt. Dette ble gjort for å klargjøre at det var en påstand, skriver avisen. Men også den opprinnelige tittelen på nett mener avisen ikke er noe brudd på god presseskikk: «Gjennom summen av tittel, bilde/bildetekst og ingress ikke levnes noen tvil om at den første tittelen er en påstand og at endringen ikke innebærer at den første utgaven var et brudd på punkt 4.4 i VVP.»

Tittelen er heller ikke beviselig feil, mener avisen. Peterson-sjefen avviser ikke kategorisk at det har vært kontakt mellom Faukland og Peterson, og kommunen snakker om at de «på et generelt grunnlag» har gitt en tilbakemelding om at det er vanskelig å utnytte eiendommen på en annen måte enn i dag. Avisen skriver: «At Faukland viderebringer dette som et kommunalt nei kan verken Faukland eller avisen klandres for.»

Klager mener tilsvaret viser at avisen har stolt for mye på Faukland som kilde: «Eirik Faukland har, etter vår mening, en egeninteresse i saken ved at det har vært allment kjent at han i en årrekke har ønsket å få solgt næringseiendommen det her er snakk om. Dette burde ført til at avisa hadde sett behovet for å kontrollere at opplysningene som Faukland kommer med, var korrekte.»

Klager mener Peterson var en nødvendig kilde i den første saken: «I dette tilfellet presenterer SA Faukland-intervjuet som førstesideoppslag og en syv-spalter på innside. Ordfører får komme med en kommentar om kommunens håndtering, men verken ordføreren eller kommunen for øvrig kan kommentere på vegne av Peterson, påstander som «...Peterson mente at den var midt i blinken for en ny fabrikk» og «-Både Peterson og jeg (Faukland) var fortvilet over svaret (fra kommunen) og skjønnte ikke hvordan det kunne være mulig». Det faktum at ordføreren tilbakeviser enkelte påstander som Faukland kommer med, burde gjort SA enda mer innforstått med at Peterson var en helt nødvendig kilde i saken.» Dette forsterkes når Peterson så sterkt tilbakeviser påstandene i en artikkel dagen etter.

Klager mener en eventuell uformell kontakt mellom partene Faukland og Peterson, ikke er avgjørende for saken: «Som avisleser må vi forholde oss til det som er publisert og gjennom dette får vi faktisk ikke vite om det har vært kontakt mellom partene og hva de eventuelt skal ha diskutert.»

Klager reagerer også på at avisen ser ut til å mistro klager, og mener det har skjedd ting i kulissene, ref. at Peterson og kommunen har «felles forståelse». Avisen skriver: «Hvis en slik mistro også var til stede i tiden da artiklene ble skrevet, er dette kanskje en av grunnene til dårlig bruk av kilder, skriver klager.

Til sist: «Vi er helt enig i at en kommune skal tåle et kritisk søkelys og hard kritikk, men når slik kritikk kommer som følge av avisartikler som er basert på feil fakta, mener vi at den har krysset grensen over hva som er akseptabelt.»

Sarpsborg Arbeiderblad (SA) mener avisen har opptrådt kildekritisk, idet man allerede i første avsnitt omtaler Fauklands egeninteresse i å få omregulert eiendommen sin til næringseiendom. Det legges også til at hans interesser og ønsker er vel kjent for leserne, og også tidligere omtalt.

Faukland kritiserer kommunens manglende vilje til å omregulere eiendommen, og avisen mener at ordførerens skriftlige svar til avisen «kan ikke oppfattes som noe annet enn at kommunen var kjent med Fauklands ønske om omregulering». Det vises til ordlyden: Kommunen «hadde ikke noen sak ... til behandling» og Peterson «var ikke inne og realitetsvurderte dette alternativet». Avisen skriver: «Summen av disse uttalelsene mener vi viser at det var stor sannsynlighet for at Eirik Faukland fikk et bestemt inntrykk av at det var nytteløst å gå videre for å få omregulert eiendommen. Om inntrykket ble skapt av det ordføreren omtaler som en «generell tilbakemelding» eller et formelt vedtak, mener vi er av underordnet betydning.»

Den innklagede artikkelen er et direkte tilsvaret til Sarpsborg kommunes egen framstilling av saken publisert dagen før. Ordføreren har opplyst at kommunen i perioden høsten 2016 til våren 2018 har hatt syv møter med Peterson og syv møter med Østfold fylkeskommune: «SA har i ettertid bedt om innsyn i referat fra disse møtene, men det har ikke vært ført referat fra møtene. Det understreker behovet for å kunne ettergå hva som kan ha vært reelle alternativer/ vurderinger i en lang prosess hvor kommunen ikke lyktes i sin kamp for å finne en egnet tomt til Peterson. I den anledning mener vi fortsatt at Eirik Faukland var en høyst relevant og troverdig kilde som kastet lys over en liten del av en lang prosess hvor det hadde vært gjennomført en rekke møter unntatt offentlighet og uten møtereferater.»